

скаутську організацію, принципи скаутського руху залишається для неї пріоритетними.

Отже, скаутинг – це школа особистісного зростання, в якій строго дотримуються правил та законів організації і багато уваги приділяють саме вихованню моральних засад особистості: чесності, взаємодопомозі, відповідальності. Цілісність виховних впливів дитячих об'єднань скаутського типу на особистість сприяє самопізнанню та самовдосконаленню, формуванню умінь взаємодіяти з іншими і, водночас, не бути байдужим спостерігачем, а вміти проявити себе, бути ініціативним, вміти відповідати за свої вчинки.

Саме об'єднання скаутського типу ставлять на меті виховання відповідальної, активної, ініціативної особистості. Це проявляється у вихованні особистості, яка прагне до самостійних дій в інтересах суспільства, які спрямовані на конструювання нової соціальної реальності.

У сучасному суспільстві існує потреба у соціально зрілих, ініціативних людях, орієнтованих на позитивну самореалізацію у всіх сферах життєдіяльності суспільства, здатних не просто адаптуватися в навколишньому світі, а творчо його перетворювати.

Зміна світоглядно-ціннісних орієнтирів та вимог суспільства до особистості передбачає формування якостей, що дають змогу особистості самостійно визначити проблему, сформулювати завдання та знайти оптимальні шляхи їх вирішення.

Соціальна ініціативність виступає двигуном діяльності, стає потребою в активних діях, які характеризуються новизною, випередженням, нетрадиційними способами вирішення соціальних проблем та суперечності, творчим ставленням до справи, лідерством, і, разом із тим, відповідальністю за свої дії.

Однією з форм прояву соціальної ініціативності є участь дітей у діяльності дитячих та молодіжних громадських об'єднань. Таким чином, сучасні дитячі та молодіжні об'єднання виступають особливим соціальним інститутом, який вирішує специфічні завдання самостійними методами і прийомами, використовуючи різноманітні форми роботи, а унікальна виховна система, покладена в основу функціонування об'єднань скаутського типу, ефективно сприяє вихованню у підлітків соціальної ініціативності.

Список використаної літератури

1. Дети и детские организации России в XX веке. История и современность глазами социологов. – М. : Педагогическое общество России, 2007. – 256 с.
2. Коляда Н. М. Дитячий рух як інститут соціалізації дітей та підлітків / Н. М. Коляда // Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України за ред. академ. С. Д. Максименка. – К., 2009, – 568 с.
3. Лісовець О. В. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з громадськими дитячими та молодіжними організаціями : дис ... канд. наук : 13.00.05 / Олег Васильович Лісовець. – К., 2008, – 20 с.

О. В. Шафаренко, В. Л. Маринич,
м. Київ

**ВИХОВНИЙ ПРОСТІР ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ГУРТКІВЦІВ**

Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал

У статті окреслено досвід співробітництва науковців і практиків у формуванні компетентностей гуртківців. Розглянуто досвід створення виховного простору як засобу формування компетентностей у Центрі дитячої та юнацької творчості Деснянського району м. Києва за рівнями: гурток – позашкільний заклад – навчальні заклади району.

Ключові слова: *виховний простір, формування компетентностей, позашкільний навчальний заклад.*

Сучасна дитина щохвилини перебуває під впливом факторів зовнішнього середовища вдома, в школі, на вулиці. Вони можуть чинити як позитивний, так і негативний вплив. У засобах масової інформації пропагується “раннє дорослішання” дітей. З екранів телебачення в рекламі, різноманітних музичних шоу виконавці-діти співають “дорослі” пісні, одягають відверті костюми. Суспільство сприймає це як норму. Здається, що забутий усім відомий принцип відповідності віковим особливостям дітей. Діти здобувають знання у закладах освіти, проте лишається актуальною проблема застосування здобутих знань у практичній діяльності, у тому числі в реальному житті. Сформовані компетентності як досвідченість вихованців у певній життєвій сфері стають реальною протидією викликам сучасності [1]. Для вирішенні цієї проблеми може стати корисним досвід Центру дитячої та юнацької творчості Деснянського району у створенні виховного простору як засобу формування компетентностей вихованців, найбільш доцільною формою організації життєдіяльності, становлення і розвитку молодшої людини на засадах загальнолюдських цінностей, національної і світової культури, моральних та естетичних ідеалів.

З 2012 р. на підставі угоди здійснюється науково-методичне співробітництво лабораторії діяльності позашкільних закладів Інституту проблем виховання НАПН України та Центру дитячої та юнацької творчості Деснянського району з проблеми: “Формування у вихованців позашкільних навчальних закладів району м. Києва базових компетентностей у процесі пізнавально-практичної діяльності”. Науковцями і практиками здійснюється науково-методична роботи в Центрі та експериментальна перевірка на його базі методик виховної діяльності, спрямованої на формування базових компетентностей. У Центрі проведено анкетування гуртківців і педагогів з метою визначення рівня сформованості компетентностей, спрямовується зміст пізнавально-практичної діяльності вихованців на формування базових компетентностей, удосконалюються навчальні програми гуртків на основі компетентнісного підходу.

Ґрунтуючись на принципах добровільності, особистої зацікавленості дітей, саме позашкільні заклади мають великі можливості щодо створення виховного простору як засобу формування компетентностей вихованців, а також сприятливих умов для самовизначення і саморозвитку особистості, задоволення її духовних потреб, прояву соціальної активності. Виховний простір стає багатомірним і багаторівневим утворенням, якому притаманні сила виховного впливу і розміри [2; 3; 4]. У Центрі дитячої та юнацької творчості Деснянського району виховний простір формується за такими рівнями: *гурток чи творчий колектив – позашкільний заклад – навчальні заклади району.*

На рівні гуртка чи творчого колективу відбувається навчання, виховання та розвиток творчих здібностей вихованців на основі особистісно-орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів. Одночасно формується стійке прагнення до саморозвитку особистостей. Розуміння ролі активності самої людини у власному розвитку дає змогу педагогам ЦДЮТ цілеспрямовано організовувати діяльність гуртківців, ставити їх у позицію активного діяча. У центрі відбувається рання соціалізація дитини. Цікавими є показові виступи у гуртках фізкультурно-спортивного і оздоровчого напрямів, конкурс для батьків і вихованців “Мама, тато, я – спортивна сім’я!”. На рівні гуртка стає реальною можливість створення згуртованого дитячого колективу за ознакою спільності інтересів чи захоплень. Разом із тим, ураховуються такі особливості підліткового віку, як прагнення до дорослості і самостійності, висока мотивація на прояв себе у соціумі, потреба в суспільному визнанні.

Тому нами розроблена та впроваджена виховна система на рівні закладу. Ця система створює ще більш сприятливі умови для соціалізації вихованців, об’єднує учасників, які навчаються за різними напрямками та мають можливість оволодівати новими знаннями і практичними вміннями, формувати компетентності під час підготовки та участі у заходах ЦДЮТ. Такими традиційними заходами стали: конкурс “Квітуха моя Україна, як небо, як даль солов’їна”, ігрові програми “Я – україночка”, “Дивосвіт”, “Мульти-ринг”. Ця діяльність формує освітньо-виховне середовище, в якому перебувають гуртківці, і яке, своєю чергою, впливає на їхні творчі здобутки. Підвищується творча та ігрова активність дітей, розширюється світогляд. Задіяння емоційної сфери учнів сприяє ціннісному ставленню до життя, а розвиток творчих здібностей надає можливість створювати власний продукт – виступ, малюнок, виріб тощо. Таким чином формується різнопланова особистість з позитивною мотивацією до життєтворчості та здатністю вибудовувати власну освітню траєкторію, обрати способи самореалізації.

Виховна діяльність на рівні навчальних закладів району виконує важливу функцію дотримання культуровідповідності та духовно-моральної спрямованості виховного впливу, популяризації серед молоді кращих педагогічних поглядів, духовності, культури. ЦДЮТ є осередком культурно-просвітницької роботи зі школярами, активним організатором і учасником заходів районного, міського рівнів. Це дає змогу позашкільною освітою та масовими заходами величезну кількість дітей. Загалом за рік охоплюється близько 24 тис. дітей. Щорічні масові заходи, програми, які проводить ЦДЮТ, можна поділити за напрямками: художньо-естетичний, дозвіллевий, краєзнавчий, екологічний, патріотичний, оздоровчий.

До художньо-естетичний відносимо: огляд художньої самодіяльності школярів, батьків та вчителів “Таланти твої, Деснянщино” (проводиться з 1992 р.), що має на меті виховання дітей та молоді засобами мистецтва. Три роки тому концепцію заходу було видозмінено, і тепер у ньому беруть участь тільки педагоги і батьки; фестиваль хорового співу “На схилах Дніпра”, започаткований ЦДЮТ, проводиться з 2001 року. Метою фестивалю є популяризація хорового мистецтва серед учнівської молоді, залучення їх до відродження кращих традицій національної музично-хорової школи; фестиваль

авторської пісні має на меті виявлення та підтримку творчої молоді. Дозвіллевий характер мають такі заходи, як КВК, “Міс Десняночка”, “Гра скликає друзів” та “Інтелект-турнір”, що проводяться в Деснянському районі понад 10 років. Екологічне спрямування мають конкурс для дівчаток “Міс Дюймовочка” та “Фестиваль екологічного костюму”, а також районна школа екології “Знай, люби, бережи природу”. Метою школи є формування екологічної культури, виховання особистої відповідальності за стан довкілля, подолання стереотипу споживацького ставлення до природи, формування екологічного світогляду дитини, дотримання нею практичних навичок поведінки у природі. Патріотичне й оздоровче спрямування мають традиційна акція для школярів “Вогники пам’яті” та конкурс “Козацькому роду нема переводу”, який поновлено у 2012 році. Мета конкурсу: виховання почуття патріотизму, здорового способу життя, культури, поваги до народних звичаїв, моральних цінностей, усвідомлення поняття козацької етики, фізичний і духовний розвиток хлопчиків.

Краєзнавче спрямування мають: районна екскурсійно-краєзнавча школа “Стежками здоров’я по рідному краю”, в якій керівники гуртків понад 10 років проводять безкоштовні тематичні екскурсії, які поглиблюють і розширюють знання дітей за підручником “Мій Київ”, а також районна народознавча школа “Рідна земле моя”, яка працює на базі зразкового музею “Хата моєї бабусі”. ЦДЮТ забезпечує виховну роботу серед гуртківців і школярів району на основі національних традицій та звичаїв, історичної та культурної спадщини.

Таким чином, формування виховного простору має на меті оптимізувати позитивний розвиток особистості на основі соціально-культурної парадигми освіти. У ній процес пізнання та активної діяльності ставить кожного вихованця в позицію компетентної особистості, носія кращого духовного досвіду людства. У своїй діяльності Центр дитячої та юнацької творчості залучає до партнерської взаємодії якомога більше соціальних інституцій, що опікуються вихованням дітей та молоді, впливає на виховне середовище для створення виховного простору району. Орієнтація на створення виховного простору є найбільш доцільною формою організації життєдіяльності навчального закладу, яка об’єднує у собі взаємодію впливів сукупності соціальних інститутів на соціальне становлення і розвиток дітей та молоді на засадах загальнолюдських цінностей, національної і світової культури, моральних та естетичних ідеалів.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці / І. Д. Бех // Виховання і культура. – 2009. – № 1–2 (17–18). – С. 5.
2. Виховний простір як об’єкт педагогічного дослідження / за ред. Н. Л. Селіванової. – Калуга : Інститут удосконалення вчителів, 2000. – 248 с.
3. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології / Г. І. Сорока. – Харків, 2002. – 128 с.
4. Соціальна педагогіка / за ред. А. Й. Капської. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.

М. М. Шестаковський,